

Norðurlandskt sjónvarpssamstarv – nú ella ongantíð!

Við tí tøkniþórðiligu menning, sum er hend á sjónvarpsøkinum hesi seinastu árin, eiga vit norðbúgvat at fáa eina felags sjónvarpsrás. Hetta siga leiðararnir á teimum trimum norrønu mentanarstovnunum í Grønlandi, Íslandi og Føroyum.

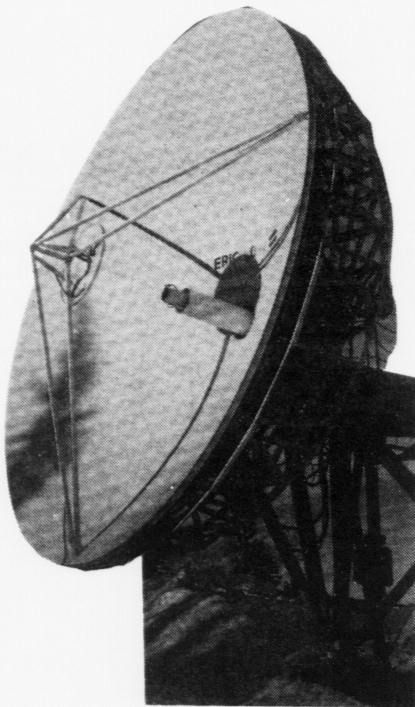
Ávirkanin frá enskari og amerikanskari "populermentan" er so mikið stór, at tann norðurlandska mentanin verður við skerðan lut. Tí er tað sera umráðandi nú at fáa í lag eitt samstarv, ið ger, at allir íbúgvat í einum norðurlandi kunnu sjggja sjónvarpssendingar úr hinum norðurlondunum.

»Nordisk kultur – nå eller aldri« var overskriften for Foreningerne Nordens store kulturseminar i Åbo siste helga i november. Overskriften fulgte opp rapporten fra dei nordiske statsministrane nyleg om at det nordiske kultursamarbeidet skal bli mykje sterkare, særleg når det gjeld språkforståing, medier og aktivitetar for barn og ungdom.

I same ánd vedtok dei nordiske samarbeidsministre ei svært interessant fråsegn på møtet sitt i København onsdag 9. desember. Ministrene peika på at dei fleste av dei hindringane som ein gong sette ein stoppar for Nordsat, den nordiske TV-satellitten, er i ferd med å forsvinne. Nå i haust er det blitt teknisk mogleg å ta imot norske og svenske fjernsynsprogram på Island og Færøyan, på Lucia dagen 13. desember byrjar Danmarks fjernsyn med direkte prøvesendingar til Grønland. Dette er program som teknisk også kan hentast ned på Island og Færøyan. Samarbeidsministrene har tatt poenget og reagert imponerande fort på utviklinga innan satellittverda i haust. Kommunikéet frå møtet minsyrtane hadde i København kan kort samanfatta som: »Nordisk TV-samarbeid – nå eller aldri«.

Idéen om Nordsat, den nordiske TV-satellitten, hadde på si tid på sytti-talet ein stor feil: Idéen kom for tidleg. Nordsat blei synonymt med alt kva satellitt-fjernsyn stod for.

»Skit er skit om an per satellit«, rima nordiske kulturdebatantar, fjernsynsfolk, ja til og med nordiske medieforsskarar. Prosjektet blei stoppa og dei første satellittkanalane blei fylte med musikkvideoskval og engelskspråklege

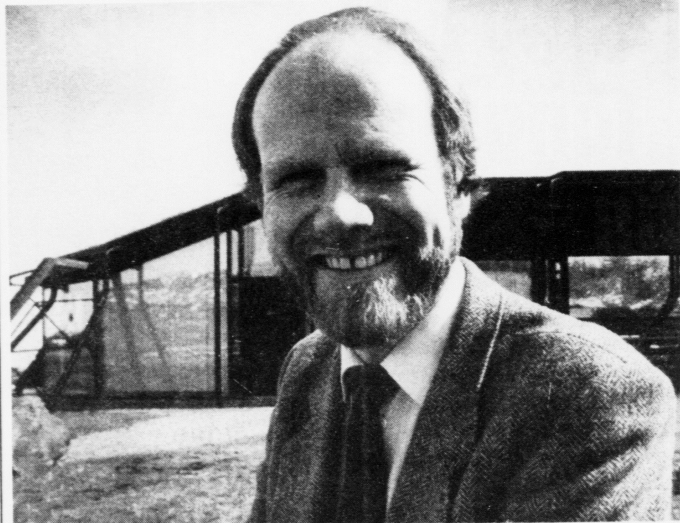
program, om dei hadde noko språk i det heile.

I dei seinare ára er det skjedd myrkje på satellittområdet, mellom anna har fleire kommersielle kanalar hatt nordiske ambisjonar, men mest for å gå utanom reklamelovene. Mange stader er det også blitt mogleg å følgje fjernsyn frå grannelanda i Danmark, Finland, Norge og Sverige. I Finland kan ein sjå det svenskaste av alle fjernsynsprogram i verda, finsk TV-4 sett saman av dei svenskproduierte programma i svensk kanal 1 og 2.

I dag burde det vere mogleg å skape ein nordisk kanal, bygd på same idé med originalprogram frå alle nordiske land. Ein nordisk satellitt skulle til

dømes kunne få plass i satellitten Intelsat 603, som nå skal brukast til fjernsynsoverføringar mellom Danmark og Grønland. I Intelsat 603 blir det brukt såkalla transponder, som har ein antenne som dekker heile den synlege delen av jordoverflata sett frå satellitten. Det vil seie at den kan mottakast både på den amerikanske austkysten og i Finland og Baltikum, og i tillegg hei-

Vónandi kemur Norðurlandaráðið til eitt úrslit viðvíkjandi einum norrønum samstarvi á sjónvarpsøkinum, tá tað hevur setti í Oslo í mars. Hendir ikki okkurt ítøkiligt tá, so kann tað gerast ov seint

le Europa, Søramerika og nordvest-Afrika. På same måte som fransmennene i fleire år har sendt eit konsentrat av dei beste programma sine i »TV 5« over heile Europa, skulle altså dei nordiske landa kunne gå saman om ein kanal som ikkje minst finlendarar, nordmenn, danskar, svenskar, islendingar, ålendingar, grønlendarar, samar og færøyingar vil ha stor glede av.

Denne samnordiske kanalen vil vere særleg viktig i Vestnorden, der vi fram til i haust har vore avstengde frå å ta del i fjernsynsprogram frå resten av Norden, med unntak for litt TV3 til Færøyan. Det er derfor ikkje tilfeldig at nytteninga av det nordiske fjernsynssamarbeidet i ellefte (eller tolvte) timen kjem frå Grønland og Island.

Det er Grønlands televerk, som har tatt initiativet til prøvesendingane mellom Danmark og Grønland og som også betaler desse. Danmarks Radio stille programma gratis til disposisjon. Det overføringssystemet, som er i bruk er heilt nytt, frå det amerikanske CLIs "6.6 MBit/s Spectrum Saver". I følgje Grønlands telesjef Anton M. Christoffersen er dette nye utstyret nøkkelen til at det nå er økonomisk mogleg å etablere ein nordisk satellittfjernsynskanal. Utgifte-

ne for å leige satellittkapasitet er redusert med 70-80% i forhold til kostnadane med tilsvarende tv-signal.

Teknikarane har gjort sitt. Politisk vilje og pengesummar som sjølv i krisetider skulle vere moglege bør på kort tid kunne sakpe ein samnordisk fjernsynskanal som folk skal kunne sjå i heile Norden og dessutan vere mogleg å spreie i kabelnett i USA, Søramerika, Europa og Nordvestafrika. Det er alt nå mogleg å komponere ein nyheitskanal som dekker så godt som heile kvelden med eksisterande nyheits- og aktualitetsprogram frå dei nasjonale fjernsynskanalane i Norden. Det som nå må løysast er opphavsrettsproblema, og så er alt klart for ein slagkraftig fjernsynskanal med nordiske originalprogram, for vising i og utanfor Norden.

Det var etter initiativ frå den islandske ministren Eirður Guðnason at dei nordiske samarbeidsministrene bleiv samde om å be kultur- og kommunisjonsministrene vurdere og i lyntempo klargjere dei moglegheitene som finst. Islendingane innser meir enn nokon andre kor viktig det nordiske mediesamarbeidet er for den gjensidige språkforståinga og for det nordiske kultur- og utdanningssamarbeidet. På Island lesar

Jan Kløvstad, stjóri í Norðurlandahúsinum hevur verið við til at skriva áhugaverdu greinina

skolebarna framleis eitt nordisk språk (dansk, som kan bytast ut med svensk eller norsk) som første framandspråk, eitt år før det byrjar med engelsk. Med i mediene – fjernsyn, film og radio – høyrer barna nesten aldri skandinaviske. Så godt som all populærkultur er på engelsk eller amerikansk. I lengda kan ikkje eingong islendingane oppretthalde det nordiske engasjementet i eit slikt miljø.

Det lovar godt at dei nordiske samarbeidsministrene reagerte så fort på dei nye sjansane. Med same tempo burde det vere mogleg å få fram konkrete forslag alt til Nordisk råds sesjon i Oslo første veka i mars. Sidan kan det vere for seint.

Lars-Åke Engblom,
direktør i Nordens Hus
i Reykjavik

Ole Oxholm,
institutsjef i Nordens
Institut i Grønland

Jan Kløvstad,
direktør i Nordens
Hus på Færøyan

